KWARTALNIK

KWIECIEŃ 1933

Nr. 2.

LEKARZ HOMEOPATA

Organ Towarzystwa Zwolenników Homeopatji Rzeczypospolitej Polskiej

TREŚĆ:

1. Kwas karbolowy
Dr. H. Cyrkler.

2 Z Farmakologji francuskiej z 1918 r.

3 Choroby żołądkowe u starców
Dr. O. Tailleaudier

4. Cierpienia nerwowe i przemiany materji.
Dr. Dobrowolski.

ADMINISTRACJA:
Warszawa, ul. Nowy Świat 16.
WYDAWCA:
Towarzystwo Zwolenników Homeopatji.

Prenumerata: roczna 4 zł., z przesyłką 5 zł. numer poj. 1 zł. z przesyłką 1 zł. 25 gr.

„LEKARZ HOMEOPATA“

rok założenia 1902

wychodzi co kwartał.

Warunki prenumeraty rocznej: w Polsce 4 zł.; z przesyłką 5 zł.; pojedynczy numer 1 zł.; z przesyłką 1 zł. 25 gr. Członkowie Tow. Zwolenników Homeopatji otrzymują bezpłatnie.

W poczet członków Towarzystwa w myśl § 5 Statutu przyjmowane są osoby na zasadzie balotowania.
Wpisowe jednorazowo wynosi pięć złotych.
Składka roczna (członek rzeczywisty) 6 złotych.

Adres redakcji: Warszawa, Nowy Świat 16, tel. 690-96.

Adres administracji: Warszawa, Nowy Świat 16, tel. 623-44.

Tow. Zwol. Homeopatji.

1933. Avril Nr. 2.

MEDECIN - HOMEOPATHE

Organe officiel de la Société des adhérents d'homéopathie de la Pologne.

Revue fondée en 1902. Paraissant 4 fois par an.

Rédacteur en chef Dr. Lucien Dobrowolski.

Rédaction: Varsovie, rue Wronia 64 log. 2.
Administration: Varsovie rue Nowy-Świat 16, Société d'Homéopathie de la Pologne.
Abonnements: Pologne: Un an 5 zloty. Etranger: Un an: 1 dollar

SOMMAIRE:

1. Acidum carbolicum. **Par le Dr. H. Cyrkler.**
2. Pharmacologie Fransaise.
3. Maladies chez les veillards. **Par le Dr. Tailleaudier** (traduction).
4. Maladies des nerfs. **Par le Dr. Dobrowolski.**

Les revues „Médecin-Homéopathe" paraissent chaque année en quatre numéros; elles donnent le résumé des Actes officiels du Conseil d'Administration de la Société des adhérents d'homéopathie de la Pologne, des Nouvelles du Monde médical, une Revue bibliographique.

Les numéros du „Médecin-Homéopathe" sont envoyés régulièrement, à titre de réciprosité, à toutes les Revues homéopathiques du monde entier.

Résumé des travaux originaux.

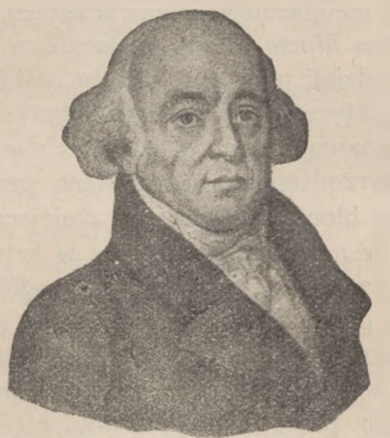
1. Acidum carbolicum. **Par le Dr. H. Cyrkler.**
   Après avoir donné des details, quant à la manière d'obtenir acidum carbolicum l'auteur passe aux indications minutieuses du médicament soulignant comme une de principale indication-fissures, ulcères, gerçures etc. L'action de ce remède se fait sentir aux peaux principalement. Aussi acidum carbolicum a action sur le système nerveux, causant, à des degrés variés, des tremblements très faibles.
2. Pharmacologie Fransaise (Traduction).
3. Maladie chez les viellard. **Par le Dr. Tailleaudier** (traduction).
4. Maladies des nerfs. **Par le Dr. Dobrowolski.**

A la suite l'auteur décrit une série de parties suivantes de la médecine générale, divisant les maladies analysées de meme, que dans les parties précedantes notamment: il analyse d'abord la cause de la maladie, son cour et ses symptomes et finalement sa cure, — il faut ajouter que tout l'article est demontré d'une maniere scientifique-populaire.

Similia similibus curantur

Lekarz Homeopata

Nr. 2. 1933.

Dr. S. Hahnemann

„Gdy chodzi o sztukę ratowania życia, jest zbrodnią zaniedbać nauczenia się tej sztuki". *Hahnemann*

Dr. H. Cyrkler

ACIDUM CARBOLICUM. KWAS KARBOLOWY. C_6H_5OH.

Kwas karbolowy otrzymuje się z dziegciu węgla kamiennego w postaci krystalicznych, bezbarwnych, długich, błyszczących igieł, rozpuszczających się przy 44° wskutek wchłaniania wilgoci z powietrza, a także w 15-tu częściach wody oraz w alkoholu i eterze; po rozpuszczeniu tworzy się różowy płyn, jedna część wagowa którego rozpuszcza się w 50-ciu częściach wagowych wyskoku winnego i w ten sposób otrzymuje się drugie dziesiętne rozcieńczenie z zawartością leku 1 : 100. Następne rozcieńczenia przyrządzać należy na 90%-ym alkoholu.

Przy *zatruciu* kwasem karbolowym tworzą się na *błonach śluzowych* owrzodzenia *krwawiące* z ostremi *żrącemi* wydzielinami, mianowicie: w *jamie ustnej* i w *gardzieli* tworzą się naloty *błoniaste* z uczuciem obrzydliwego wstrętne-

go, ostrego lub metalicznego smaku w ustach, ze ślinotokiem oraz z uczuciem *kłucia* i *rany* w gardle, a także suchości i skurczów gardzieli przy przełykaniu, wskutek czego stosuje się w praktyce przy zapaleniu błony śluzowej jamy ustnej, przy zapaleniu błony okostnej zębów ze ślinotokiem i złośliwemi owrzodzeniami na dziąsłach, przy *błonicy (dyfterycie)*, jeżeli błony są cuchnące i umiejscowione w całej jamie ustnej, w *nosie*, gardzieli oraz w krtani, zwłaszcza, gdy przytem jest *septyczna gorączka* z ogólnemi złośliwemi objawami i osłabieniem czynności serca (t. zw. zapaść). Na błonie śluzowej *żołądka* wywołuje objawy zapalne i owrzodzenia, wskutek czego wskazanym jest przy braku apetytu, uczuciu pełności po jedzeniu, *częstem odbijaniu*, mdłościach, wymiotach i bólach palących z *nadkwaśnością żołądka* nawet przy dobrym apetycie i normalnem trawieniu; dlatego stosuje się w praktyce przy *porannych wymiotach u alkoholików* z przewlekłym nieżytem żołądka, przy *wrzodach żołądka* z żółciowemi i kwaśnemi wymiotami oraz bólami w żołądku, przy *raku żołądka* z wymiotami krwią, przy częstych wymiotach u ciężarnych kobiet, przy *wzdęciu* i kolkach w jelitach wskutek tworzenia się cuchnących gazów, zwłaszcza u starych ludzi z niedostatecznem trawieniem pokarmów, przy *biegunkach cuchnących*, jeżeli wypróżnienia bywają ciemne, gorące, śluzowe lub zmieszane z krwią, z częstem parciem na stolec lub mimowolnem oddawaniem kału, *swędzeniem w odbycie* z uczuciem rany, wreszcie przy *owrzodzeniu kiszek*, jeżeli brzuch jest wrażliwy na dotyk, a wypróżnienia zawierają krew z uczuciem palenia w brzuchu, przy ostrych i przewlekłych nieżytach kiszek, przy gruźlicy jelit, przy zaniku czyli uwiądzie niemowląt (athrepsia), przy tyfusie, przy biegunce krwawej lub śluzowej oraz przy raku kiszek.

Na *skórze* przy zewnętrznem zastosowaniu karbolu występuje najpierw silne *swędzenie*, następnie znieczulenie, drętwienie, później pryszczyca, pęknięcia naskórka i nieuleczalne owrzodzenia; te same objawy leczą się i przy wewnętrznem stosowaniu w rozcieńczeniach, zwłaszcza, gdy

swędzenie skóry z nadmiernem poceniem się występuje u starców i dzieci lub gdy u ciężko chorych łatwo wytwarzają się odleżyny na skórze.

Działanie kwasu na *system nerwowy* objawia się najpierw w zmianie humoru i usposobienia na melancholijne lub hipochondryczne ze skłonnością do łatwego rozdrażnienia, z brakiem chęci do każdej pracy, osłabieniem pamięci, uczuciem ciężaru w głowie i *bólem głowy* wskutek zastoju krwi w mózgu, co sprawia uczucie, *jakby głowa ściągnięta była bandażem*, zwłaszcza w czole.

Nieco później występuje *drżenie i drganie członków*, kurcze i paraliż; w rękach bywa uczucie drętwienia oraz ziębienia, a następnie zupełny brak czucia w skórze oraz *nerwobóle* przeważnie z prawej strony w postaci napadów bólu ciągnącego z drganiem członków lub nad okiem z wrażliwością na światło i podrażnieniem oka lub też rwący ból w udzie, podobny do nerwobólu kulszowego (ischias), oraz bóle w stawach i mięśniach zbliżone do reumatycznych.

W *drogach oddechowych* wskutek zastoju krwi w płucach z osłabieniem czynności serca występuje *chrypka* z bólem w krtani, jak od rany, oraz suchym, drapiącym w gardzieli kaszlem, a w oskrzelach *rzężenia wilgotne z wykrztuszaniem* gęstego białego śluzu, przytem oddech przyspieszony, utrudniony, sapiący i powierzchowny; w klatce piersiowej bywa *uczucie ucisku i zwężenia dróg odechowych*, wskutek czego stosuje się w praktyce przy dławcu (krupie), zapaleniu krtani, oskrzeli oraz płuc u chorych osłabionych, a także przy gruźlicy płuc z krwiopluciem, plwociną cuchnącą oraz lepkim potem.

Wskutek podrażnienia *dróg moczowych*, bywa częste i bezskuteczne parcie na mocz oraz częste oddawanie moczu w nocy, przytem mocz ciemny, cuchnący barwy oliwkowozielonej lub czarny, zmieszany z krwią, wywołujący uczucie pieczenia w cewce moczowej, zawiera *białko, fosforany i kwas moczowy*, wskutek czego stosuje się w praktyce przy zapaleniu nerek i pęcherza moczowego oraz przy cukrzycy.

W narządach płciowych występuje najpierw podniecenie, następnie osłabienie, wskutek czego *u mężczyzn* bywają lubieżne sny i zmazy nocne (pollucje), które sprawiają ogólne osłabienie, a *u kobiet* spóźnione perjody, ciemne i obfite, połączone z bólem głowy oraz *upławy* białe, ostre, drażniące skórę, *cuchnące i bardzo swędzące*, dla tego też stosuje się przy zapaleniu macicy, przy owrzodzeniach (rankach) na szyjce macicznej, przy raku macicy, swędzeniu pochwy oraz w gorączce połogowej ze wzdęciem brzucha i wymiotami.

Jako *objawy kierownicze* przy wyborze środka uważać należy wszystkie choroby, wyniszczające organizm i powodujące rozpad tkanek wskutek zakażenia krwi, jak rak i gorączki zakaźne (septyczne), połączone z dreszczami i obfitym lepkim potem, tworzeniem się owrzodzeń na skórze oraz nieuleczalnych odleżyn, podrażnieniem i zapaleniem błon sluzowych z cuchnącą, wydzieliną i cuchnącym ciemnym moczem, zmieszanym z krwią, barwy oliwkowo-zielonej lub czarnej, zwłaszcza gdy przytem bywa drżenie członków wskutek ogólnego osłabienia, paraliże, znieczulenie skóry, bredzenie i osłabienie serca wskutek porażenia rdzenia pacierzowego.

W praktyce klinicznej jest to wartościowy środek, zwłaszcza przy dyfterycie gardła i nosa oraz przy leczeniu raka na szyjce macicznej lub w pochwie.

Rozcieńczenia do zażywania wewnętrznego stosuje się zwykle od D3 do D12 oraz zewnętrznie do przemywania pochwy lub swędzących miejsc skóry przy łuszczycy i przy pasorzytniczem wypadaniu włosów rozczyn wodny D2 (1%).

Najbardziej podobnym środkiem jest Kreosotum, który również otrzymuje się z dziegciu drzewa bukowego, a z którego po skrystalizowaniu i oczyszczeniu otrzymuje się kwas karbolowy. Różnica polega na tem, że po nadużyciu kreozotu występują kwaśne wymioty niestrawionych pokarmów w 3—4 godziny po spożyciu takowych, zęby próchnieją przedwcześnie, dziąsła bywają podobne do gąbki, na skórze wewnętrznej strony kończyn górnych i dolnych po-

jawiają się wyrzuty ze skłonnością do rozpadu tkanek i gangreny, wydzieliny z błon śluzowych są ostre, żrące i cuchnące, wywołujące swędzenie, palenie, nadżerki, rany i owrzodzenia, przytem wszystkie objawy pogarszają się w spokoju i od zimna, a polepszają się podczas ruchu i od ciepła.

Z FARMAKOLOGJI FRANCUSKIEJ Z 1918 R. APROBOWANEJ PRZEZ FRANCUSKIE TOW. HOMEOPATYCZNE.

Farmakopea homeopatyczna używa lekarstw pod 3-ma postaciami:

1. *Tynktury* (teinture-meres — zasadnicze) i płyny z tychże, zw.: dilucjami.
2. *Proszki*, cz.: tryturacje.
3. *Pigułki.*

I. *Tynktury i dylucje.*

Przygotowanie tynktur obejmuje: 1) tynktury z roślin krajowych i 2) tynktury z roślin egzotycznych.

Tynktury krajowe są przygotowywane zawsze ze świeżych, całych roślin z małymi wyjątkami oznaczonymi w Kodeksie.

Roślina identyczna z już ocenioną przez doświadczenia powinna być zebrana w stanie dzikim z terenu, który najlepiej odpowiada jej rozwojowi i tak Aconitu i Arniki będziemy używać zebranych w górach np. w Alpach, to samo odnosi się do Digitalisu, którego tak częstego w okolicach Paryża nie będziemy używać: dla naszego celu odpowiada Digitalis zbierany w górach, w drugim roku. Belladonnę znajdziemy w ocienionych rowach wzdłuż płotów lub porębach, Pulsatilla rośnie na terenach piasczystych, Drosera na terenach torfiastych lub pokrytych mchami i t. d. Roślinę kwitnącą, całą zbieramy w I-ej fazie kwitnienia. O ile to możliwe, najlepiej, gdy aptekarz bierze sam udział w zbieraniu roślin, które mu są potrzebne.

Bez względu na sposób przygotowania tynktur należy oczyścić roślinę, a szczególniej korzenie ze wszystkich czynników obcych, które mogą ją zanieczyszczać lub wynaturzać.

Rośliny soczyste (Aconit, Arnica ,Calendula, Hyosciamus, Chamomilla, Stramonium, Tabacum, i t. p.) sieka się na drobne kawałki, rozciera w moździerzu i tak otrzymaną masą podaje się prasie. Otrzymany sok miesza się z takąż ilością na wagę alcoholu 90°, wstrząsa się mocno i odstawia się ten pierwszy otrzymany płyn.

Pozatem, do wytłoczyn dołącza się spirytusu w tej samej ilości wagowej.

Wstrząsa się i pozostawia się te wytłoczyny na 12 dni, żeby mokły, potem się wyciska i otrzymuje się drugi płyn, który się miesza z poprzednio otrzymanym. Całą ilością się wstrząsa, odstawia, a potem filtruje.

Otrzymuje się w ten sposób tynkturę tak zwaną zasadniczą (teinture — mere) zawierającą pierwiastki rozpuszczalne w wodzie z jednej strony, w spirytusie z drugiej.

Niektóre z tych tynktur są mocno trujące (Aconit, Belladonna, Hyosciamus, Stramonium Tabacum itp.). Należy je używać z największemi ostrożnościami. Z tych tynktur przygotowujemy dylucje, o których poniżej.

Chcemy najusilniej zalecić lekarzom świeżo zapoznającym się z homeopatją, żeby usunęli z pamięci zwykłą pozologję przygotowywania lekarstw allopatycznych, wtedy, kiedy będą stosować niektóre z naszych tynktur zasadniczych. Zresztą szybko się zorjentują, że otrzymają skutki również zadawalniające stosując dylucje pochodne i unikną w ten sposób komplikacyj, które może wywołać stosowanie niektórych tynktur nierozcieńczonych.

Rośliny mało soczyste rozciera się w moździerzu na masę delikatną, miesza z takąż ilością na wagę alkocholu 80°, odstawia na 10 dni, potem wyciska i filtruje. (Aesculus, Alium Cepa, Alium Sativum, Colchicum, Ranunculus, Paeonia, Lauro-Cerasus itp.).

Tynktury zasadnicze egzotyczne przygotowuje się z

materjału sprowadzonego (całe rośliny wysuszone) który się następnie proszkuje. Zalewa się otrzymany proszek alkocholem 70° w stosunku: na 1 gram substancji 20 gramów alkoholu. Maceruje się to przez 10 dni, a potem filtruje. (Baptisia tinctoria, Cedron, China, Coca, Ipeca, Cocculus, Ignatia, Nux vomica, Hamamelis, Hydrastis, Opium itp...).

O ile tynktury zasadnicze muszą być przygotowane ze świeżych roślin jest nieodzownem sprowadzanie już gotowych z danego kraju.

Jady. Przygotowuje się też tynktury zasadncze z całych żyjątek żywych — rozgniecionych, które się zalewa alkocholem 90° (Apis Mellifica, Aranea diadema, Blatta, Coccinella, Coccus cacti Astacus fluviatilis, Formica, Salamandra, itp. jak i ekskrementów zwierzęcych. (Ambra Grisea, Murex purpurea, Moschus, Rana Bufo, Mephitis putorius, Sepia itp.).

Wszystkie te tynktury robi się 1/20, używa ich się do dylucji według metod następujących:

2-gie dylucje.

Dylucje są to preparaty płynne zrobione albo z tynktur, o których była mowa, albo z substancji chemicznych co będzie omówione w dalszym ciągu.

We Francji najczęściej są używane setne rozcieńczenia. Dla ich określenia lekarz oznacza nazwę środka, obok której postawiona cyfra oznacza żądaną dylucję.

Przykład: Aconit 3, Belladonna 6, Sepia 12.

Gdy lekarz chce mieć niższą dylucję, np. I-ą na 10, to powinien to zawsze oznaczyć: Aconit 1:10 cz.: 1 dziesiętna.

Belladonna 1:10 cz.: 1 dziesiętna.

Drosera 3:10 cz.: 3-a dziesiętna.

Dla przygotowania dylucji w 100 rozcieńczeniu wlewa się 99 kropli alkocholu 70% do którego dodaje się 1-ną kroplę danej tynktury zasadniczej, potem należy często wstrząsać, w ten sposób otrzymuje się 1-ą dylucję.

Jedna kropla tej dylucji z 99 kroplami alkocholu 70%

dadzą, po silnem wymieszaniu wstrząśnieniami 2-ą dylucję i w ten sposób manipulacje się te powtarza aż do 30-ej dylucji, która jest uważana za krańcową przy rozcieńczeniach ręcznie dokonanych.

Dylucje 100-e, 200-e i 500-e M., są przygotowywane przez specjalne maszyny.

,Dylucje 10-e przygotowuje się w ten sposób biorąc 1-ą kroplę tynktury i 9 kropli alkocholu 70% przez co otrzymujemy 1-szą dziesiętną, z tej przygotowuje się 2-gie dziesiętne 3-cie dziesiętne i td. Zauważmy, że 2-ga dziesiętna odpowiada 1-ej 100-ej, 3-cia setna 1. 1000 odpowiada 1:1.000 i t. d.

3. *Proszki czyli tryturacje.*

Tryturacje są proszki przygotowane z substancji roślinnych, zwierzęcych i chemicznych w połączeniu z cukrem mlecznym.

Za podstawę do wszystkich proszków bierze się samą substancję.

Przygotowują się albo w 10-em, albo w 100-em roztarciu.

Tak jak z dylucjami najwięcej stosowane są 100-e.

O ile jaki lekarz oznaczy zapisany środek samym numerem, to oznacza tem 100-e roztarcie. Nux Vomica (3 trit.), Ipeca (1 trit Bryonia, (2 trit).

O ile potrzebne roztarcie 10-e oznaczy jak przy dylucjach. Przykład: Nuxvomica (1 trit. dziesiętna), Ipeca (2 trit. dziesiętna), Sepia (3 trit. dziesiętna). Musi zawsze określić, że to ma być trituracja, a zatem określa w ten sposób: Ipeca 1-a trit.), 5gramów. Solubilis (3-a trit.), 10 gramów.

4. *Roztarcia substancji roślinnych i zwierzęcych.*

Bierze się na 0 gr. 05 substancji na 4 gramy 55 cukru mlecznego.

Rozciera się przez 15 minut te 0 gr. 05 substancji z 1/3 cukru mlecznego, zeskrobując szpachlą proszek przywarty

do moździerza i pistla. Dołącza się 2-gą część i powtarza się tę samą czynność. W końcu dołącza się 3-cią część.

Otrzymuje się w ten sposób nietylko bardzo równe roztarcie, ale jeszcze rozwija się czynniki aktywne danej substancji przez rozszczepienie się molekuł. 2-ga trytura-cja przygotowuje się biorąc 0 gr. 05 pierwszej tryturacji i4 gr. 55 cukru mlecznego, postępujemy w ten sam sposób chcąc otrzymać 3-cią, 4-tą lub 6-tą tryturację. Tryturacje dziesiętne przygotowujemy w ten sam sposób podnosząc tylko ilość substancji w ilościach żądanych: 0 gr. 50 sub-stacji a 4 gr. 50 cukru mlecznego.

Pozostajemy wierni farmakopei homeopatycznej jako zwolennicy proszkowania ręcznego, które zapewnia ścisłe dozowanie i ciągły nadzór.

Nigdybyśmy sobie nie pozwolili na wykonanie maszy-nowe 1-ej tryturacji np. dygitaliny, Atropiny lub Strychni-ny, również nie uczynilibyśmy tego z mniej trującemi sub-stancjami. Sposób przygotowywania tryturycji był długi czas tematem ironicznych żartów dla alleopatów. Nie zda-wali sobie sprawy, że te długie i mozolne manipulacje mają za zadanie pobudzenia aktywności użytych substancji, a je-dnak pamiętamy, że w czasach praktyki aptekarskiej da-wano nam rozmaite napoje uśmierzające i ulepki do przy-gotowania z kermesem. Zalecono nam wtedy rozcierać przez kilka minut sam kermes z kawałkiem cukru krystalicznego przed dodaniem ulepku. Inny byłby wygląd tego ulepku, gdybyśmy byli dołączyli kermes zaniedbując przygotować go przez roztarcie. Po zatem lekarze-praktycy dobrze wie-dzieli, że inną będzie skuteczność tak przygotowanego ulep-ku z kermesem. Oto przykład, który mógłby przekonać o wartości roztarć, gdyby jeszcze kto temu wątpił.,

5. *Substancje chemiczne.*

Powiedzmy w założeniu, że niema tynktur zasadni-czych za wyjątkiem 2-ch:

1) Jodyna.
2) Kamfora.

Mamy tynkturę zasadniczą z jodu i kamfory przygotowaną z 20 części substancji i alkocholu 90%. Dylucje z tych 2-ch tynktur przygotowuje się tak jak z tynktur roślinnych, albo w rozcieńczeniu 100-em albo 10-em.

Podzielimy substancje chemiczne na 2 kategorje:

1) Substancje które się rozpuszczają w alkoholu.

2) Substancje nie rozpuszczające się w alkoholu.

Dla jednych jak i dla drugich punktem wyjścia zarówno dla rozcieńczeń płynnych jak i tryturacji jest sama substancja. Na pierwszą dylucje Cofeiny użyjemy: 1 gram Cofeiny i 99 gramów alcoholu 90% a następnie dylucje z alkoholem: 10-e dylucje mogą być tak samo przygotowane, byleby substancja była dostatecznie rozpuszczona. Nie zapiszemy np. Corrosivus 1 dil. 10-płyn. Jeżeli chce się użyć Corrosivus w rozcieńczeniu dziesiątem to trzeba zastosować: Corrosivus 1 trit. 10-e).

Do substancji nierozpuszczalnych w alkocholu, to trzeba pamiętać, że nie otrzymujemy przez tarcie samej substancji z cukrem mlecznem, tak jak to robimy z substancjaim roślinnemi.

Nie zapisze się więc nigdy Calcarea Carb. (dil.), Baryta carbonica (3 dil.), Carbo vegetabilis (1 dil.), ale Calcarea carb. (3 trit.), Baryta carbonica (3 trit.), Carbo vegetabilis (1 trit.).

Tryturacje z substancji chemicznych, przygotowuje się, jak powiedzieliśmy, według tych samych zasad co i z substancji roślinnych. Skoro się otrzymało pierwsze 3 roztarcia z substancji nierozpuszczalnych, bierze się 0 gr. 05— 3-go roztarcia, które się zalewa 50 kroplami wody destylowanej, wstrząsa się dla wymieszania i dodaje się 50 kropli alkocholu.

Długo się wstrząsa tę mieszaninę i w ten sposób otrzymuje się 4-tą dylucję, albo 1-ą dylucję płynną.

Za pomocą tej 4-ej dylucji otrzymamy 5-tą, a z tej 5-ej 6-tą.

Przyjmuje się, iż *od tej 3-ej tryturacji począwszy, da-*

na substancja jest dostatecznie rozpylona, ażeby się stała ropuszczalna.

4-ta dylucja, z resztą nie zachowuje się, cukier mleczny wskutek swojej nierozpuszczalności w alkocholu bardzo szybko osadza się na korku.

W streszczeniu, substancje nierozpuszczalne możemy użyć tylko w stanie płynnym począwszy od 6-go rozcieńczenia.

6. *Wyjątki.*

Trzeba wiedzieć, że kwasy mineralne (Nitri Acid., Hydrochlor. Acid., Sulfuris Acid., i inne) przygotowuje się z substancji z wodą destylowaną.

Dopiero od 4-ej dylucji można zrobić rozcieńczenie alkoholowe.

Jest wskazane nie łączyć pierwszych 3-ch rozcieńczeń z płynami alkoholowemi.

Również trzeba pamiętać, że niema rozcieńczeń dla tych kwasów, które zupełnie wynaturzają kwas mleczny.

Koniecznem jest wiedzieć, że rozcieńczenia Hydrocyanic. Acid. (Acid Cyanhydric.) mają za punkt wyjścia nie samą substancję a rozcieńczenie lekarskie 100-e tego produktu. Inne rozcieńczenie następuje jak zwykle.

Preparaty Adrenalinowe robią się z miljonowego rozcieńczenia Adrenaliny.. Przygotowuje się 1-sze, 2-gie i 3-e rozcieńczenie 100-e biorąc za punkt wyjścia roztwór i wodę destylowaną lekko osoloną.

Od 4-go rozcieńczenia bierze się alkohol.

Jest właściwszem nie używać roztarć Adrenaliny, gdyż substancja ta bardzo niestała może podlegać zmianom w zetknięciu z cukrem mlecznym.

W farmakopei tych wskazań odnośnie Adrenaliny nie ma jeszcze, gdyż zostały one dopiero przyjęte do kodeksu na posiedzeniu francuskiego towarzystwa homeopatycznego. Pigułki począwszy od 6-go rozcieńczenia.

Niektóre substancje jak sole srebra i złota szybko rozkładają się pod wpływem cukru mlecznego i alkoholu, nie

będą więc stosowane w roztarciu, ale dla 3-ch pierwszych jako wodne rozcieńczenie.,

Od 4-ej dylucji można użyć alkoholu, jak również dla następnych.

Należy unikać w przepisach lekarstw płynnych zestawienia 3-ch pierwszych dylucji z substancją alcoholową. Pigułki od 6-ej dylucji.

Phosphorus. Phosphor jest przygotowywany jako płyn (dylucja) przy pomocy mieszaniny alkoholu z gliceryną.

Pierwszą dylucją możliwą do przygotowania i użycia jest 1-sza 1000, która będzie służyć do przygotowania naspętnych. Pigułki począwszy od 3-ej dylucji.

Tryturacje z fosforu zostały całkowicie zaniechane, wskutek momentalnej zmiany fosforu w kwas fosforowy i fosforat...

Bromum. 1-sza i 2-ga dylucja bromu powinny być od razu zrobione z substancji i wody destylowanej, 3-cia robi się z wody destylowanej na ½ z alkoholem. Pigułki począwszy od 3-ciej dylucji.

Cuprum aceticum. Nie ma roztarć, pierwsze 3 dylucje robi się: 1-szą na wodzie, 2-gą na wodzie destylowanej: pół na pół z alkoholem, 3-cią na alkoholu.

Pigułki począwszy od 3-ciej dylucji.

7. *Przygotowanie niektórych alkaloidów.*

Niektóre alkaloidy i ich sole o wybitnej aktywności (Aconityna, Atropina, Dygitalina, Eseryna, Colchicin i inne) mogą być przepisane i wydane tylko od 1-ej 1—1000, cz.:: 3-ciej dziesiętnej dylucji, albo 1 — 1000 tryturacji, czyli 3-ciej dziesiętnej tryturacji.

1-sza 1000-na dylucja (3 dziesiętna) Dygitaliny np.: przygotowuje się z substancji z mieszaniną alkoholu z gliceryną.

Ta dylucja powina być dozowaną za pomocą kroplomierza biorąc najdokładniej 20 kropli wody dystylowanej na gram.

Powinna być przechowana hermetycznie w miejscu suchem.

Zastrzegamy się przed użyciem za równo w tym wypadku jak kiedy chodzi o użycie trujących substancji przed używaniem flaszek kroplomierzy, gdyż otrzymują się krople nierównomierne. O ile różnica wielkości kropli ma w wielu razach tylko względne znaczenie, to o ile idzie o substancje b. aktywne jak alkoloidy i niektóre tynktury zasadnicze staje się bardzo ważną.

Biorąc Digitalinę jako wzór przypominamy, że:

50 kropli	solucji	1/1.000 —	1 miligram	Digitaliny.	
40	—	—	—8/10	—	—
20	—	—	— 4/10	—	—
10	—	—	— 2/D	—	—
5	—	—	— 1/D	—	—

Tryturacje robi się poczynając od 1/10-ej, która posłuży do przygotowania 2-ej dziesiątej, cz. 1-ej setnej. Ta ostatnia posłuży do 3-ciej dziesiątej, albo 3-ciej tryturacji, czyli 1/1000-ej, t. j. pierwszej, która może być stosowaną. Jeżeli ma być zastosowana 1000 tryturacja Dygitaliny, to należy zapamiętać, że:

Jest przezornem nie udzielać klijenteli tej tryturacji 1/ 1000, gdyż podział jej powinien być absolutnie dokładny, czego chory nie może dokonać środkami własnemi.

Oczywiście i inne alkaloidy wyżej wskazane są przygotowywane i udzielane w ten sam sposób.

Dylucje i tryturacje z tych alkaloidów są przygotowywane w zwykły sposób, począwszy od 3-ciej dziesiętnej zarówno w dylucjach jak w tryturacjach.

Alkaloidy mniej trujące są przygotowywane jako dylucje w 100-em rozcieńczeniu.

Dylucje są przygotowywane z substancji z alkoholem 90 procentowym.

Tryturacje 100-e przygotowują się z ostrożnościami wyżej wskazanemi. Tak otrzymujemy rozcieńczenia z ado-

nidyny, kokainy, morfiny, B. cykut Sanguinarji i ich soli i t. d.

Pozatem inne alkaloidy jak kofeina, chin, sparteina i ich sole są przygotowywane w dylucjach i tryturacjach w dozach i sposobem użytym dla preparatów chemicznych rozpuszczalnych i zawsze z substancji.

8. *Pigułki.*

Są to kuleczki (ziarnka) z czystego cukru bez zawartości krochmalu.

Są one różnej wielkości.

Najmniejszych (globulli) wielkości główki od szpilki powinno być 80 na gram.

Większych (granulki, pigułki) powinno być 42 na gr.

Pigułki wsypuje się do szklannego naczynia, skrapia się je danem lekarstwem i wstrząsa się niemi nadając ruch obrotowy aż do wyschnięcia.

Przy dużej ścisłości można je robić z tynktur zasadniczych, nie jest to jednak polecane, bo tynktury ze świeżych roślin zawierają sporo wody, co rozpuszcza pigułki i czyni je nierównemi. Po zatem pomimo staranności nie można być zupełnie pewnym dozowania, a więc tylko w wypadkach wyjątkowych używamy w tym celu tynktur zasadniczych.

Trzeba pamiętać, że nie można przygotowywać pierwszych 3-ch rozcieńczeń z preparatów nierozpuszczalnych jak również z kwasów mineralnych, które rozkładają (wynaturzają) zawarty w pigułkach cukier. Dopiero od 6-go rozcieńczenia można przygotowywać te preparaty.

9. *Jady.*

Jady używane w hemoopatji pochodzą prawie wszystkie od wężów egzotycznych: Crotalus Horridus, Lachesis, Naja tripudens (i od żmij) (Vipera) właściwej, całej Europie.

Dla otrzymania tych jadów daje się wygłodzonemu

wężowi tafelkę szklanną do nagryzienia, na której pozostaje trochę jadu.

Zważoną małą ilość cukru mlecznego miesza się na tafli z otrzymanym jadem.

Świeżo otrzymana waga już spreparowanego cukru da nam możność ustalić dozę preparatu.

W ten sposób z dużem zresztą zachodem można otrzymać 1-szą tryturację 100-ą.

Nigdy się nie stosuje jadów w postaci płynu lub roztarcia w 3-ch pierwszych rozcieńczeniach.

Dopiero od 6-go rozcieńczenia można stosować jady w dylucjach, tryturacjach i pigułkach.

10. *Środki opoterapeutyczne.*

Środki opoterapeutyczne mogą być otrzymane w stanie płynnym przez miażdżenie produktu w glicerynie z dodatkiem wody osolonej i sterylizowane pod ciśnieniem.

Płyn w ten sposób otrzymany, jest uważany jako substancja i używa się go do przygotowania następnych rozcieńczeń posiłkując się wodą destylowaną i gliceryną aż do 3-go rozcieńczenia, następne mogą być robione na alkoholu.

Tak więc z tych preparatów dopiero od 4-go dziesiętnego, czyli 2-go setnego można przygotowywać pigułki. (Thyreoidyna, Hepatyna, wyciąg z jąder i t. d.)
der i t. d.).

11.,*Nosody.*

Nosodami nazywamy chorobotwórcze wydzieliny.

1 — *z człowieka chorego;*

Anthracinum — Zarazek karbunkułu.
Bacillinum — Plwocina gruźlików.
Cancerinum — Wyciąg z nabrzmień rakowatych.
Denys — Buljon filtrowany (tuberculinowy).
Diphterinum — Błony zakażone dyfterytem.
Ebethinum — Peyera tyfusowe skupienie.

Gonococcinum — Ropa tryprowa.

Hydrophobinum — Ślina wściekłego.

Leucorrhinum — Wydzielina z upławów.

Influenzinum — Wydzielina nosowo-gardlana (gorączka grypowa).

Luesinum — albo Syphilinum — Wrzód syfilityczny.

Marmorek — Serum przeciw tuberkuliczne Marmorka.

Medorrhinum — Ropa z cewki moczowej (przy tryprze).

Micrococcinum — Kultury Doyen'a.

Morbillinum — Wydzieliny nosowo-gardlane przy odrze.

Pertusisin — Ciągliwe plwociny przy kokluszu

Psorinum — Ropa ze świerzby.

Scarlatinum — Ropa z błon poszkarlatynowych.

Staphylococcinum — Ropa z wrzodu.

T. K. — Tuberculina stara Kocha·

Tuberculinum — Wyciąg czystych kultur gruźlicy i toksyn.

Vaccinum — Surowica otrzymana z pęcherzyka surowiczego.

Variolinum — Surowica otrzymana z pęcherzyka ospy Jennera.

2-gie: *Wydzieliny chorobotwórcze pochodzenia zwierzęcego.*

Aviaire — Płucna tuberkuloza ptaków.

Castor equi — Końskie kopyto.

Malandrium — akażenie surowicze konia.

3-cie. *Z samych zwierząt.*

Anguilloe Serum — Serum z węgorza.

Lac caninum — Mleko sucze.

Lac defloratum — Mleko odłączone od śmietanki.

Produkty (wydzieliny) rozkładających się części organicznych.

Botulinum — Rozkładające się mięso wieprzowe.

Pyrogenium — Bakcyle gnilne.

Pyrogenium — Mięso gnijące.

Przygotowywanie nosodów zostało ustalone przez francuskie Towarzystwo Homeopatyczne na skutek wniesionego raportu (sprawozdania) przez aptekarza p. M. Delpech. Przygotowuje się z substancji za pomocą wody dystylowanej mlecznej. Pierwsze tryturacje z nosodów nie są wyrabiane, zresztą te różne nosody ni mogły być udzielane legalnie poniżej 6-go rozcieńczenia. Stosowane są za zwyczaj bardzo wysokie rozcieńczenia 100-e i 1000-e, wydawane w paczkach 0 gr. 50 centigr.

12. *Wydawanie lekarstw.*

Wystarczają znaki T. M. po za nazwą lekarstwa, albo dla zaznaczenia, że chodzi o samą tynkturę, (zasadniczą)

Określi się środek (receptę) oznaczając postać i rozcieńczenie lekarstwa, które ma być stosowane.

Aconiti (1)	X kropli
Wody dystylowanej . .	125 —
Aconti (1)	X kropli
Wody dystylowanej	125
Solubilis (3tr.)	0 cgr. 5
Wody destylowanej	125 kropli
Silicea	XX glob.
Wody dystylowanej	125 kropli

O ile zapisze się samą substancję do zażywania kroplami lub miarką, sformułuje się w sposób następujący:

	Belladonna T. M.	5 gramów
	Bierze się po X kropli.	
	Solubilis (3trit.)	5 gramów
	Miarkę (0 cmc. 10)	(X razy dziennie)
	Paczki określa się:	
	Sulfur (3 trit.)	0 gr. 20
	Na paczkę 10 sztuk.	
albo:	Bryonia (3)	4 krople
	Saccarum lactis	Q. S. na pakiet.
	10 sztuk.	

Można określić paczki, z których niektóre tylko zawierają substancje aktywne:

Arsenic (6) 8 glob. 4 paczki jednakowo znaczone 1. 2. 5. 7.

Saccharum lactis. Q. S. na paczkę 4 jednakowo znaczone 2, 4, 6, 8.

Pigułki oznacza się w następujący sposób:

Belladonna (6) 1 tuba (cylinderek) pigułek) g. 1

Solubili (6) 1 tuba (cylinderek) pill.

Lekarstwa powinny być przechowane w pomieszczeniu specjalnem, zdala od wszelkich wyziewów (dymu z papierosów), któreby wpływały na zmianę ich własności leczniczych, w miejscu świeżem i ciemnem.

Roztarcia muszą być przechowane w miejscu bezwzględnie suchem.

Pigułki zdala od światła we flakonach żółtych.

CHOROBY ŻOŁĄDKOWE U STARCÓW.

przez d-ra O. Tailleaudier.

Komórki doszedłszy do starości ulegają ogólnemu prawu zanikania materji żywej — z czego wynika zmniejszenie żywotności różnych systemów, a szczególniej systemu nerwowego.

To zmniejszenie żywotności u starców odbija się ujemnie na ogólnem odżywieniu wewnętrznem, na wydzielinach wewnętrznych i t. d., a normalne funkcjonowanie organizmu przedstawia właściwości nie spotykane w wieku dojrzałym.

Pozatem różne stany chorobliwe oddziaływując na organizm starczy wytwarzają okoliczności — które lekarz powinien brać pod uwagę dla właściwego ich ocenienia.

Szczególniej żołądek, organ drażniony przez całe życie — bezpośrednio przez pożywienie, przez substancje trujące — obciążony pokarmem i t. d., pośrednio przez choroby ogólne wykazuje zaburzenia o piętnie charakterystycznem dla wieku podeszłego.

Rozstrój ten wywołany jest przez zaburzenia funkcjo-

nalne lub organiczne samego żołądka, lub stanów chorobliwych innych organów. W artykule tym rozpatrujemy:

Właściwe choroby żołądkowe.

Zaburzenia żołądkowego pochodzenia nie żołądkowego.

Niestrawność.

W wieku podeszłym żołądek podlega zmianom anatomicznym, mikroskopijnym i fizjologicznym.

Objętość jego to się zmniejsza, to powiększa, ścianki stają się wątłe, błony śluzowe bledną, stają się szare i zanikające. Mikroskopijnie — atrofja ta charakteryzuje się przez zanik gruczołów, *zwyrodnienie* co stwierdza niedokwaśność soku żołądkowego, która — choć nie bezwzględnie — tak jest częsta u starców.

Te zmiany anatomiczno-fizjologiczne żołądka, dołączone do złego żucia, do zaniku organów limfatycznych jamy ustnej i krtani wytwarzają tak częstą u starców niestrawność, której objawy z pewnych względów zbliżają się do objawów spotykanych u dorosłych. Odnosi się to do chorych, którzy bezpośrednio, lub w 2 godziny po posiłku mają uczucie ciężaru, nabrzmienia w okolicy nadbrzusza; czasem przeważa senność, u innych chorych można zaobserwować podrażnienie nerwów naczynio-ruchowych, co się objawia uczuciem gorąca w twarzy — uciskiem nad oczami, lub odbijaniem, albo ziewaniem.

Wreszcie towarzyszą tym objawom niestrawności, duszność i bicie serca, a niestrawność starczą specjalnie charakteryzują zmiany apetytu, zaburzenia w przełykaniu

Apetyt w starości jest zmniejszony — czasem zupełnie zanika, bez powodów natury ogólnej lub złego trawienia.

Trudność przełykania jest częstą u starców — specjalnie wskutek atonii przełyku i bezsilności gruczołów ślinnych. Dla tych powodów starcy są bezwiednymi połykaczami powietrza.

Ta *aerophagie* wywołuje odbijanie, które jeszcze potęguje a przez ucisk na djafragmę wywołuje trudności w od-

dychaniu i przykre bicie serca. — Czasem apetyt raptem ustaje, język jest obłożony, w ustach suchość, ciążenie głowy i senność wzmagają się, towarzyszą jeszcze tym objawom lekkie wymioty rano, które z lekko podniesioną temperaturą i osłabieniem dają symptomatologję ogólnego rozstroju żołądkowego.

Wrzody.

Wrzody są rzadkie u starców, tymczasem nowe sposoby badania żołądka pozwoliły stwierdzić, że są one częstsze niż dotąd przypuszczano.

Z punktu anatomo-patologicznego spotyka się wrzody świeżego pochodzenia, lub zadawnione od szeregu lat, które dają znać o sobie bolesnem parciem i przekrwieniem soku żołądkowego, albo komplikacjami jak np. zrosty około-żołądkowe.

Spotyka się też stwardniałe wrzody żołądkowe rozwijające się wolno, a czasem nawet bez objawów patologicznych i w tych rzadkich przypadkach stwierdzamy to dopiero przy autopsji.

Można więc się spotkać z wszystkimi rodzajami wrzodów, ale jeżeli ich anatomja patologiczna nie przedstawia specjalnych właściwości to objawy u starców przybierają specjalne formy.

Jeżeli towarzyszą wrzodowi zwykłe objawy jak bóle, wymioty krwawe i jeżeli uszkodzenie jest na poziomie odźwiernika — z wszystkimi objawami jego zwężenia — to zwykle objawy te nie są tak charakterystyczne, bóle słabsze niż u dorosłych, wymioty krwawe mniej obfite, a czasem zupełny ich brak.

Czasem przeważają objawy ogólne: utrata apetytu, wstręt do niektórych potraw, zeszczuplenie, bladość, a często przy badaniu można wyczuć guz, który, ze względu na wiek chorego, każe przypuszczać raczej obecność raka niż wrzodu.

PP. J agou i Denechau rozróżniają następujące formy wrzodów u starców — stosownie do objawów.

1. *Forma pseudo rakowata.*

Charakteryzuje ją stan charłactwa, brak apetytu i *wstręt zmienny.*

Jeżeli do tego przyłączają się choć rzadko — krwawe wymioty, albo stolce krwawe, słabe bóle, djagnoza staje się trudną, a jeszcze trudniejszą — o ile się stwierdzi ostry obrzęk — który jednak ma cechy charakterystyczne: jest lekko bolesny, raczej oporny w dotknięciu niż twardy, o konturach niewyraźnych, a co ma znaczenie specjalne to to, że może się powiększać, zmniejszać, a nawet zniknąć. Dodajmy jeszcze, że stan zapalny zdradza się jeszcze lekką gorączką i wzmożoną leukocytozą.

2. *Czysta forma krwotokowa.*

Mamy do czynienia ze specjalną anemją (zabarwienie twarzy koloru starego wosku więcej niż słomkowa bezbarwność błon śluzowych), skłonność do zemdleń, tą formę charakteryzują nie silne ale częste krwotoki wewnętrzne, lub silne, ale rzadkie.

Zwężenie.

Forma ta niema nic szczególnego, jest ona częstszą niż inne u starców, ze względu na to, że zwężenie towarzyszy wrzodom odźwiernika.

4. *Forma utajona.*

Nie daje objawów, ujawnia się dopiero przy komplikacjach np. przy krwotoku, albo przedziurawieniu z miejscowem lub ogólnem zapaleniem otrzewnej.

5. *Forma wspólna wrzodu Cruweilhur'a.*

Nie zaznacza się niczem szczególnem po zatem, że u starców zmniejszone są objawy funkcjonalne, a dotknięty silniej stan ogólny. Rozwój choroby jest długi—z przerwami o większem nasileniu, to z okresami spokoju.

Trzeba zaznaczyć, że u starców rozwój jest często przerwany przez raptowne komplikacje w formie utajonej np. przez przedziurawienie z następczem zapaleniem otrze-

wnej, obfitym krwotokiem, *(une perigastrite)* — wreszcie zkancerowaniem, taką jest symptomatologja, formy i rozwój wrzodów u starców.

Djagnoza przedstawia dużo trudności. Powinna być rozpatrzona z uwzględnieniem *niestrawności zwyczajnej, mocznicy żołądkowej*, wymiotów krwawych des cirrhotiques i t. d., nadewszystko *raka, a szczególniej wrzodu rakowego*, którego djagnoza stanowi szczyt trudności.

Przemiana wrzodu, w raka jest niewątpliwą u starców — komplikacja ta — tak jak i u dorosłych dzieli się na 2 okresy — okres wrzodowy i okres rakowy.

Z całości objawów *tych 2 uszkodzeń* wypływają formy kliniczne *de l'ulcero-cancer — wrzodu raka.*

Jest daremnem obstawać przy możności uchwycenia momentu zmiany rakowatej wrzodu i trzeba przyznać, że niema żadnego objawu znamiennego (pathognomonique), któryby nam pozwalał ustalić djagnozę dokładną.

We wszystkich tych wypadkach dla djagnozy poszczególnej — dokładnie prowadzone badania kliniczne, *les anamnestiques — analiza chemiczna soku żołądkowego, odczyn Webera, le cihodiagnostic.*

le pouvoir antitryphtique — odczyn Abderhaldena, wreszcie promienie X będą cenną pomocą.

Prognoza nie jest cięższą jak w wieku dojrzałem, znaczne komplikacje nie są częstsze, jednak prognoza jest poważną — wskutek częstego objawu charłactwa z przeobrażenia rakowatej natury.

Przyczyny etiologiczne są te same u starców co i w wieku dojrzałym prawdopodobnie jednak uszkodzenia naczyniowe (miażdżyca) zmiany sercowe i uciskowe — zaburzenia w wydzielinach nadnercza, w wydzielaniu się soku trzustkowego odgrywają rolę przeważającą w powstawaniu wrzodu u starców.

Rak.

Rak u starców jest częsty, najczęstszy między 40—60 rokiem życia. Najczęściej jest to *epithelioma* —

rzadziej sarkoma (mięsak). Jego anatomja patologiczna. umiejscowienie w żołądku, *jego rozszerzenie się poza żołądek* i t. d. nie przedstawiają żadnych osobliwości. Etiologja — nieznana zresztą — uznaje te same przyczyny co i w innym wieku (ogólne podrażnienie żołądka, wrzód, dziedziczność i t. d.

Również symptomatologja nie daje objawów specjalnych, wychudzenie, cera żółta, brak apetytu, wstręt do niektórych potraw — utrudnione trawienie, ostre ataki bólu, częste wymioty krwawe, wymioty zastoiny, obecność *obrzmienia (nowotworu?) d'une adénopathie — podobojczykowej,* charakterystyczne zmiany w żołądku, które wykazuje badanie radjoskopiczne, zanik kwasu solnego, a obecność kwasu mlecznego, po próbnym posiłku, stopniowy rozwój choroby: wszystkie te objawy obejmują całość badań klinicznych raka. Formy kliniczne raka są liczne.

Stosownie do objawów tej choroby i przewagi jednego z nich określa się formy ogólne, umiejscowienia się nowotworu w żołądku i umiejscowienia pozażołądkowego. Wszystkie te fromy spotyka się u starców.

Również komplikacje rakowe nie przedstawiają specjalnych właściwości, przenoszenie się na organa sąsiednie, ropienie, przedziurawienia, fistuły gastryczno-kiszkowe, zapalenie opłucnej, zapalenie żył i t. p. są to komplikacje, które się też spotyka u starców. Również komplikacje rakowe nie przedstawiają specjalnych właściwości, przenoszenie się na organa sąsiednie, ropienie, przedziurawiania, fistuły gastryczno-kiszkowe, zapalenie opłucnej, zapalenia żył i t. p. są to komplikacje, które się też spotyka u starców. O ile przeciętnie djagnoza raka jest łatwą u starców, to jednek czasem przedstawia duże trudności: w rzeczywistości chroniczne zapalenie żołądka z wydzieliną wewnętrzną, chroniczny wrzód żołądka, zwężenie odźwiernika *z przyczyny zewnętrznej* forma *anemiczna raka,* rak *mono-*

symptomatique — o pojedyńczym objawie, zapalenie ślepej kiszki, arterjo-skleroza i *mocznik gastryczny* stanowią dolegliwości, które komplikują i b. utrudniają djagnozę różniczkową.

W tych wypadkach analiza krwi, współpraca laboratoryjna i promienie X. oddadzą nieoczekiwane usługi dla ustalenia djagnozy. Prognoza rakowa u starców jest taka sama jak i w innych latach.

Zaburzenia żołądkowe (pochodzenia) z przyczyn zewnętrznych.

Poza właściwemi chorobami żołądkowemi istnieje u starców cały szereg chorób chronicznych lub ostrych, które mogą oddziaływać na trawienie. W tym rozdziale będziemy się zajmować tylko niektóremi chronicznemi dolegliwościami, w biegu których przypadłości gastryczne nabierają znaczenia rozstrzygającego i mogą maskować (właściwą) chorobę pierwotną.

Mechanizm chorób żołądkowych jest rozliczny i złożony, może wypływać z chronicznego zatrucia moczem, drogą odbicia przy chronicznem zapaleniu ślepej kiszki i kamieniach żółciowych. Spotykamy jeszcze silniejsze komplikacje przy tuberkułach i rozedmie.

Niestrawność drugorzędna wtórna przy chronicznem zapaleniu ślepej kiszki.

Zapalenie ślepej kiszki trafia się rzadko u starców — okazuje się to pod postacią klasycznego przesilenia wyrostkowego to *w formie ukrytej nowotworu ze stłumionem oddziaływaniem na otrzewną*

To starcze zapalenie ślepej kiszki. W formie tej — słusznie nazwanej *néoplastique* — chory nie odczuwa bólów, chudnie i traci siły — później zatwardzenie staje się uparte, pojawiają się rznięcia to rozproszone to umiejscowione w prawej jamie biodrowej — potem zaznacza się wstręt najpierw do mięsa — potem zupełny do wszystkich

pokarmów, trawienie jest utrudnione, język obłożony, brzuch wzdęty, a mdłości i wymioty częste.

W tym okresie neoplastycznym zapalenia ślepej kiszki, często trwającym całe miesiące a nawet lata, objawy ogólne i gastryczne poprzedzają objawy miejscowe. W drugim okresie charłactwo się wzmaga, wymioty powiększają się, rozwolnienia następują po obstrukcji.

Forma ta zapalenia ślepej kiszki wskutek powolnego rozwoju i charłactwa może być niepoznana i pomieszana z uszkodzeniem neoplastycznem żołądka lub innego organu.

Niemniej gorączka — pojawienie sie wrzodu lekko bolesne jest, *niezależnie od ruchów oddechowych* (na dokładne umiejscowienie, na które ogromnie wpływa ucisk (ruch) odbytnicy lub pochwy), powiększenie się blednicy (leucocytose sanguine)—nasuwają na myśl istnienie ogniska zapalenia ślepej kiszki, albo ogniska lokalnego.

Zresztą promienie X pozwalają określić umiejscowienie.

Pomiędzy innemi uszkodzeniami, które mogą mieć refleks na nadbrzusze, trzeba specjalnie zaznaczyć kiszkową arterjo-sklerozę. Ta ostatnia może być przyczyną sacropowania albo skrzepu naczyń krwionośnych *mesenterique.*

To zaczopowanie albo skrzep mogą spowodować obrzmienie mające klinicznie pozory przedziurawienia żołądka.

W tym wypadku gangrena najczęściej jest prawdziwą przyczyną wypadków.

Przy kiszkowej arterio-sklerozie spotkać się można z boleściami, które przychodzą przełomowo, a umiejscowiają się w nadbrzuszu, co przypomina nerwoból żołądka.

Diagnoza w tych razach jest trudna, opiera się na *charactere parakystique — charakterze ataków krótkotrwałych kryzysach* i na innych objawach arterjo-sklerozy, jak angina pectoris, przerost serca, podniesione ciśnienie krwi.

Dodać trzeba, że pasożyty jak i pożywienie wywoływać

mogą zaburzenia żołądkowe, co może dawać podejrzenie poważnych uszkodzeń żołądka.

Lekarz powinien zawsze mieć te względy na uwadze.

Drugorzędne zaburzenia żołądkowe przy dolegliwościach wątrobianych.

Większość poważnych dolegliwości wątrobianych odbija się na żołądku, ale głównie kamienie żółciowe wpływają na bolesne zaburzenia w trawieniu i dają podejrzenie chorób żołądkowych. Obecność (wapna) kamienia w pęcherzyku żółciowym starców — szczególniej kobiet jest prawie stała.

Kamień żółciowy jest rzadki u starców w swej formie zwykłej — kolki żółciowej — *de cholécystites* zapalenie woreczka żółciowego i *angiocholites à grande symptomatologie — o charakterystycznych objawach*. Częściej spotyka się u starców objawy niewyraźne.

Pomiędzy tymi objawami niewyraźne formy gastryczne nie są rzadkie, szczególniej dwa rodzaje: forma pseudo gastryczna i niestrawność. W pierwszej chory raptownie podlega nerwobólowi żołądka, wymiotom, duszności, trwodze, której towarzyszy często sinica, arytmia (niemiarowość uderzeń serca) i stan *lipothymique* — albo omdleniu.

Powrót do stanu normalnego między atakami, umiejscowienia bólu na wysokości pęcherza, badanie moczu, rznięcia w brzuchu wskazują na istnienie kolki wątrobianej.

Może być również stwierdzona obecnością (wapna) kamieni w kale. W drugim rodzaju: formie niestrawności podczas względnie dobrego stanu zdrowia, chory odczuwa brak apetytu, skłonność do mdłości, do wzdęć po posiłku i ucisk w nadbrzuszu, czasem język jest żółty i *le subictere* — lekka żółtaczka sklerotyków jest widoczna.

Tętno na poziomie pęcherzyka żółciowego jest ciężkie i bolesne z drugiej strony zmniejszenie się tych objawów przy djecie płynnej, a wznowienie ich przy wprowadzeniu

pokarmów stałych wskazuje na obecność kamieni żółciowych.

Czasem pęcherzyk jest powiększony i wyczuwa się w okolicy ujścia żołądka. To może sprowadzić prawdziwą obstrukcję i nadać pozory nowotworu w odźwierniku.

W tej formie z obrzękiem — symptomy bolesne są mało znaczne, djagnoza jest trudną i będzie rozwiązana przez badania promieniami Roentgena i badanie kału.

Drugorzędne zaburzenia żołądkowe przy dolegliwościach dróg (narządów) moczowych.

Zmiany organiczne narządów moczowych są najczęstsze w wieku podeszłym. Niedostateczność funkcyj nerkowych i jego następstwa — chroniczna mocznica mogą spowodować powolne zatrucie, w którem zaburzenie żołądkowe mogą górować nad innemi.

Zaburzenia te mogą objawić się nagle. Chory po nadużyciu jedzenia np. dostaje mdłości, biegunkę — objawy które mogą trwać przez kilka dni, a których następstwem jest brak apetytu i szczególniej przykre mdłości.

Zaburzenia żołądkowe zatrucia moczem mogą ukazywać się też powoli: utrata apetytu jest silna, język obłożony, oddech amonjakalny, mdłości stalsze, a od czasu do czasu następują wymioty zawierające pożywienie lub flegmę.

W tej formie wreszcie — gastrycznej djagnoza jest czasem b. trudna i jeżeli *badanie (odczynu) moczu jest ujemne* można przypuszczać obecność rakowatego uszkodzenia żołądka.

Tymczasem *brak pozytywnego odczynu Webera* pozwala wyłączyć to przypuszczenie, a przeciwnie podniesienie ciśnienia tętniczego, badanie serca i badanie ilości mocznika we krwi pomogą w postawieniu djagnozy.

Oprócz tej formy gastrycznej trzeba zaznaczyć jeszcze.

Niestrawność (des urinaires) — moczowatych.

Zatrzymanie moczu w pęcherzu bardzo częste u star-

ców chorych na gruczoł krokowy sprowadza zaburzenia gastryczne.

W przebiegu lekkim chory uskarża się na brak apetytu, mdłości mniej lub więcej silne, język jest suchy wskutek słabego wydzielania się śliny. Nie są też rzadkie wymioty i biegunka.

Przy przebiegu ostrym następuje osłabienie odżywiania (wycieńczenie, w tym stopniu, że możnaby przypuszczać złośliwe uszkodzenie żołądka).

Diagnoza nie jest zbyt trudną i przemywanie systematyczne pęcherza usunie zaburzenia gastryczne tem szybciej im szybciej usuniemy stan zakaźny pęcherza.

Drugorzędne zaburzenie żołądkowe przy dolegliwościach płucnych.

Choroby oskrzelowo-płucne są bardzo częste u osób w podeszłym wieku. W tych chorobach to chronicznych, to ostrych zatrucie, niedostateczność odżywienia, zakażenie drugorzędne spowodowywują zaburzenia żołądkowe, które utrudniają leczenie.

W tych cierpieniach spotyka się najrozmaitsze objawy niestrawności nabrzmienia, ucisk, wymioty i t. d. W bronchicie chronicznym np. wydzielina jest tak obfita, że ją starcy często połykają — co rozstraja trawienie do tego stopnia, że chorzy dochodzą do stanu charłactwa.

Są nawet tacy, którzy kilka razy dziennie wymiotują ogromną ilością płynu, którego pochodzenie łatwe jest do rozpoznania.

We wszystkich okresach tuberkulozy (suchot) a szczególniej końcowym spotyka się wszystkie objawy niestrawności.

Trzeba szczególniej zaznaczyć kaszel napadowy pojawiający się po każdym posiłku i wywołujący wymioty, które przyczyniają się do pogorszenia w odżywianiu chorego.

Dodajmy do tego, że stosowanie lekarstw u chorych płucnych przez dłuższy przeciąg czasu wywołuje niestra-

wność leczniczą (medicamenta) co wytwarza błędne koło zaburzeń i gastrycznych i płucnych.

Djagnoza nie jest trudną — trudnem jest leczenie, którego podstawą powinno być higieniczne odżywianie i zminimum lekarstw.

Drugorzędne zaburzenia żołądkowe przy wadliwem krwiobiegu.

Mięsień sercowy u starców jest osłabiony i może wykazywać wszystkie zmiany spotykane u dorosłych. Z drugiej strony naczynia krwionośne ulegają przeobrażeniom i to w starości specjalnie spotykamy się miażdżycą arterjosklerozą.

Dodajmy, że *lesemonctoires — otwory, którymi odchodzą ciecze np. nozdrza są niedostateczne albo* niedostatecznie funkcjonują. Zespół tych obrażeń działa pośrednio lub bezpośrednio na żołądek i tłomaczy wszystkie zaburzenia żołądkowe u chorych na serce.

Skrzepy krwi, przyczyny mechaniczne (przerost serca) krążenie *przy l'economie — ubóstwie* substancji trujących z powodu niedostatecznej czynności nerek wywołują zaburzenia żołądkowe zarówno czuciowe jak i czynnościowe u starców, nabrzmienia, ciśnienie, boleści i wymioty, których przyczyną są zaburzenia wyżej wymienione i podrażnienie splotu słonecznego.

Nie notujemy zaburzeń trawiennych poważniejszych spotykanych u chorych na serce i nerki, szczególniej *w stadjum asystolique.*

Często stwierdzano nadżarcie i owrzodzenia, które powodowały wymioty krwawe, nawet śmiertelne, ale to są wypadki, odnoszące się raczej do zaburzeń cyrkulacyjnych niż gastrycznych.

Drugorzędne zaburzenia żołądkowe przy arterjo-sklerozie.

Kładziemy nacisk specjalny na arterjo-sklerozę żołądkową, gdyż jest ona częstszą u starców niż przypuszczano.

Axenfeld wykazał, że arterje brzuszne w wyższym stopniu bywają dotknięte arterjo-sklerozą niż obwodowe arterje mózgowe.

Od czasu Huchard'a — umiejscowienie się arterjo-sklerozy w okolicy żołądka i dające powód nerwobólu żołądka a nawet obfitym wymiotem krwawym było zaznaczone przez kilku lekarzy. Brzuszna arterjo-skleroza może istnieć jednocześnie z ogólną — a szczególniej z uszkodzeniami serca, albo może istnieć odosobniona.

Pierwszą formą wyodrębnienia przez Huchard'a pod nazwą anginy płucnej w formie pseudo-gastrycznej charakteryzują wypadki dusznicy sercowej z silnemi objawami wdzęcia,, rozszerzeniem żołądka, mdłościami, drobnemi wymiotami, boleściami, wszystkie te objawy pochodzą, jak kilku autorów zaznaczyło — *a une endarterite obliterante*— z zaczopowania zaczyn wywołującemu w chwili przeciążenia żołądka bolesny kurcz.

Druga forma — odosobniona arterjo-skleroza mało jest znaną, czasem wykazuje ją autopsja, czasem ma pozory wrzodu żołądkowego.

Ogłoszono obserwacje odnośnie krwawych wymiotów kończących się śmiercią. Znaleziono albo daleko posunięte uszkodzenia sklerotyczne tętnic ze skancerowaniem błony śluzowej brzusznej — podczas gdy aorta i drobne naczynia były tylko nieznacznie zmienione, albo znajdowano — *rozszerzenia śluzowe* otwarte na poziomie uwypuklenia błony śluzowej.

Djagnoza arterjo-sklerozy jest trudna, może być pomieszana z marskością wątroby i rakiem żołądka, a w razie braku cech tych 2 chorób — powinno się myśleć o sklerozie tętnic żołądkowych, ale najtrudniejsza jest djagnoza przy nowotworach Crureillier'a.

Leczenie powinno być skierowane przeciw arterjo-sklerozie wogóle i przeciw przciążeniu cyrkulacji w żołądku, lekkiem odżywianiem o małych ilościach i spokojem podczas trawienia.

Wnioski. — Zakończenie.

Z tego krótkiego studjum o niestrawności u starców wypływa, że nietylko istotne zaburzenia żołądkowe przedstawiają osobliwości uzależnione od zmian starczych w żołądku, ale jeszcze, że wszystkie choroby innych organów odbijają się często na układzie trawiennym.

W tych wtórnych chorobach żołądkowych djagnoza staje się szczególniej trudną i trzeba zawsze mieć na uwadze całą patologję starczą, ażeby módz wydzielić i wytłomaczyć przyczynę zaburzeń żołądkowych.

W pewnych wypadkach najszczegółowsze badanie organów chorego nie da nam możności postawienia zupełnie pewnej djagnozy i trzeba odnieść się do sposobów biologicznych i radjoskopicznych — dostarczanych obecnie przez pracownie dla określenia pochodzenia wewnętrznego i zewnętrzno gastrycznego tych różnych dolegliwości.

Dr. O. Tailleaudier. Były kierownik laboratorjum szpitalnego — Lekarz Apteki Homeopatycznej.

Tłomaczone z miesięcznika „L'Homeopathie Française"

Dr. L. DOBROWOLSKI.

BÓLE NEURALGICZNE W INNYCH CZĘŚCIACH CIAŁA.

(ciąg dalszy).

Gdy uczucie rozbicia się wzmaga: eupatorium D3 i bryona 3D będą najwięcej dobranemi lekami, zwłaszcza, gdy bóle uspakajają się od pozostawania w spokoju.

Bryona D3 bóle wzmagają się od ruchu i dotyku, uspakajają się od spokoju i ucisku, zwłaszcza przy leżeniu na schorzałej kończynie.

Nux vomica 3 jest jednym z ważniejszych środków przy rwie kulszowej, mamy tutaj również pogorszenie przy ruchu i dotyku.

Rhus toxicodendron D3, gdy bóle wzmagają się w nocy i uspakajają, gdy chory jest w ruchu, prócz tego w kończynie występuje często uczucie mrowienia.

Przy więcej chronicznym przebiegu cierpienia *Arsenicum album D4*, gdy bóle mają charakter więcej palący z nocnymi pogorszeniami z uczuciem strachu i podniecenia. Dobrym środkiem jest jeden z nowszych: *Gnaphalium polyc D2.*

Zewnętrznie smarowania z opodeldoków **Rhus** i Bryonia. Dobrze również robią wcierania przygotowane z pieprzu tureckiego w następujący sposób: zalewa się utłuczony turecki pieprz spirytusem i gdy dobrze naciągnie (powinien mieć kolor czerwony) miesza się pół na pół z gliceryną i smaruje miejsce zbolałe.

CIERPIENIA NERWOWE OGÓLNE.

TANIEC Ś-GO WITA (CHOREA MINOR).

Przyczyny: występuje przeważnie u zieci między 5 a 15 rokiem życia, zwłaszcza u dziewczynek. Dokładnie

co jest przyczyną, trudno ustalić, prawdopodobnie mogą wpływać na jej powstanie blednica, robaki, wzruszenia moralne, onanizm.

O b j a w y i p r z e b i e g: Często występuje ogólne osłabienie, zmienne usposobienie, zaburzenia trawienia. Zjawia się niepewność w chodzeniu, w ruchach rąk. Występują dziwne, niepotrzebne ruchy. Niemożność utrzymania rąk w spokoju, gdy chory chce się dotknąć do twarzy, czyni to niezgrabnie. Stopniowo te dziwne i niewytłumaczone ruchy pojawiają się w innym zespole mięśni: zjawia się przewracanie gałek ocznych, otwieranie i zamykanie powiek, otwieranie ust i wyrzucanie nagłe języka, kręcenie głową i kończynami. Nieraz chore dziecko, pomimo woli pada, niemogąc się utrzymać na nogach. Po 2—3 miesiącach cierpienie może ustąpić, pozostawiając nieraz stan kurczliwości wzmożonej w pewnych mięśniach.

L e c z e n i e: Najważniejszym środkiem będzie *Tarantula 3*, gdyż środek ten podany w dużych ilościach zdrowemu wywołuje podobne stany. *Agaricus musc D3*, zwłaszcza, gdy mamy drżenia w członkach i ich osłabienie ustępuje podczas snu. *Stramonium 3 Belladonna i Cuprum 3* będą nieraz bardzo pomocnemi.

PADACZKA (EPILEPSIE).

P r z y c z y n y: jest to cierpienie nerwowe charakteru całkowicie przewlekłego, trwające nieraz całe lata. Niestety, przyczynę cierpienia trudno z całą pewnością podać. Natomiast jest stwierdzonem, że dziedziczność odgrywa tu dość dużą rolę. Zwłaszcza często pojawia się cierpienie po rodzicach cierpiących na zchorzenia nerwowe, jak również nadużywających alkoholu. Cierpienie zjawia się przeważnie w wieku młodym, nieraz ustępuje nazawsze, by powrócić po pewnym czasie.

P r z e b i e g i o b j a w y: ataki epileptyczne pojawiają się pod postacią zupełnie nieprawidłową, u jednych mamy tak zw. okres wstępny do ataku (Aura): zawroty głowy, niepokój, podniecenie, ucisk w głowie i t. p. Na-

stępnie następuje prawdziwy atak, z krzykiem lub bez, chory pada bezprzytomnie na podłogę, często całe ciało lub poszczególne odcinki pozostają w drgawkach. Ręce zaciśnięte w kułak, paluch odciągnięty, twarz robi się sinawa, następnie blada, oczy osłupiałe i wywrócone do góry. Na ustach piana i zgrzytanie zębami, stękanie, pokrzykiwanie czasem, charczący oddech. Często przytem mamy mimowolne oddawanie moczu i kału. Chory wyprostowuje się i kurczy, nieraz kilkakrotnie. Przeważnie atak taki trwa kilka minut, następuje potem mocny sen.

Leczenie: *Belladonna 6*, zwłaszcza w świeżych przypadkach, gdy mamy typowe konwulsje.

Bufo Rana 12 w pigułeczkach brać po 5 pigułeczek co 4 godziny. Zaznaczyć należy, że przy epilepsji należy podawać leki w bardzo silnych rozcieńczeniach i rzadkich dawkach, gdyż częste mogą dawać pogorszenia. *Cocculus 6, Cuprum 12, Calcium Carb 12, Zincum metallicum 12 i Oenathe crocata 3* są to środki, umiejętnie podawane nieraz dają wprost zadziwiające rezultaty.

HISTERJA.

Przyczyny: jest to typowa nerwica, występująca przeważnie u kobiet pomiędzy 20—40 rokiem życia. Wpływać na jej powstanie mogą: ciężkie choroby, silne wzruszenia moralne, choroby kobiece, samogwałt, podrażnienia narządów płciowych wszelkiego rodzaju, bezczynne życie, usposabiające do przeczulicy nerwowej. Występuje przeważnie u kobiet z charakterem zmiennym, np. niekiedy unikają mężczyzn, innym zaś razem przepadają za nimi.

Przebieg i objawy: histerja przejawia się chorobliwą nadczułością nerwów całego organizmu, co wpływa na pojawienie się nienormalnych objawów i cierpień. Poza specjalną drażliwością charakteru, występują nieraz drgawki, połączone ze śmiechem, czy też płaczem. Często, otoczeniu całe to cierpienie wydaje się udanym,

jakby chory chciał zadokumentować, że i on na coś choruje.

Leczenie: *Moschus D2* jest to środek, który zażyty często w czasie aury może przerwać sam atak, względnie nie dopuścić do niego.

Ignatia 3 i Tarantula 3 są to środki, których patogeneza wykazuje nadzwyczajne przewrażliwienie i niezwykłą ruchliwość moralną. Śmiech i płaczliwość są to typowe objawy przy tych środkach.

NEURASTENJA.

Objawy: ogólne przemęczenie, brak stałości w postępowaniu, czasem bóle głowy, zawroty, zwłaszcza przy nachylaniu się, besenność, bicie serca, przeróznego rodzaju zaburzenia ze strony przewodu pokarmowego, połączone czasami z urojeniami choroby raka i t. p., wreszcie niemoc płciowa.

Przyczyny: nadmierne wyczerpanie fizyczne, a zwłaszcza umysłowe, nadużycia płciowe, onanizm, częste wzruszenia moralne i przykrości.

Leczenie: pierwszym środkiem będzie *Kali phosphoricum 3D* w formie proszku, jest to jeden ze środków opisanych przez Schlusslera, jako specjalny środek odżywczy dla substancji nerwowej, wzkazany zwłaszcza u osób bladych, wrażliwych, stosunkowo dość chwiejnych w usposobieniu, u kobiet wyczerpanych kłopotami rodzinnemi i karmieniem, u mężczyzn zaś przemęczonych interesami.

2-gim środkiem będzie *Acidum phosphoricum 1D* po 5 kropli w niewielkiej ilości wody na początku każdego pokarmu, jednocześnie wpływa na pobudzenie apetytu i ułatwia trawienie. Następnym środkiem będzie *Ferrum Picricum 3,* zwłaszcza przy silnym osłabieniu. Dorzucić można jeszcze kilka środków, które można podawać na zmianę z poprzedniemi, jak Natrum muriaticum 3, Lycopodium 6 i Selenium 6, zwłaszcza przy wyczerpaniu płciowem.

BEZSENNOŚĆ (INSOMNIA).

Objawy: dostatecznie wszystkim znane.

Przyczyny: nadmierny wysiłek umysłowy, neurastenja, przeładowanie żołądka, późne kolacje, wzruszenia moralne, nadmierne picie kawy, herbaty i spirytualji.

Leczenie: *Passiflora incarnata* ⊖ 5—15 kropli w ciepłej wodzie, na noc zazwyczaj wystarcza. *Avena sativa* O 10—15 kropli na noc. *Coffea 6*, 5 pigułeczek na noc, gdy mamy bezsenność spowodowaną nadmiarem myślowym.

Prócz tego, zwrócić należy uwagę na regularne prowadzenie życia, unikać możliwie wszelkich wzruszeń, kłaść się spać o jednej porze, nie jadać obficie, przed spaniem robić niewielki spacer. Czasem dobrze robi na noc kąpiel, tylko niezbyt gorąca,

CHOROBY PRZEMIANY MATERJI

BLEDNICA (CHLOROSIS).

Jak wiemy, krew nasza składa się z czerwonych i białych ciałek krwi. Czerwone ciałka, mówiąc językiem potocznym, odgrywają rolę odżywczą w stosunku do organizmu, białe zaś ciałka mają, jakby zadanie bronienia organizmu przy wszelakiego rodzaju schorzeniami.

Przy blednicy mamy zmniejszoną ilość czerwonych ciałek krwi z jednoczesnem zmniejszeniem w nich zawartości żelaza (t. j. najgłówniejszego składnika).

Objawy: wybitna bladość twarzy, zapadnięte oczy, czasem podsiniałe. Błony śluzowe, jak spojówki oczne, warg i dziąseł blade. Łatwe męczenie się, dreszczyki, niechęć do pracy, bicia serca przy najmniejszym ruchu. Tętno same dość słabe, mroczki przed oczami, następnie idą zaburzenia ze strony przewodu pokarmowego, przejawiające się bądź to uczuciem palenia po jedzeniu, t. zw. „zgagą", bólami w żołądku, mdłościami, wymiotowaniem śluzu, zatwardzeniem, brakiem łaknienia, albo łaknienie zwyrodniałe, np. na kredę, i t. p. Mięśnie przytem są dość

wiotkie, ogólna wrażliwość wzmożona, a u kobiet zaburzenia miesiączkowania.

Leczenie: w pierwszym rzędzie zwracamy uwagę na odżywianie i odpowiedni sposób życia, mający na celu jaknajwiększe oszczędzanie organizmu.

Pożywienie winno być lekko strawne i jednocześnie pożywne. Należy unikać silnych przypraw, jak ocet, korzenie, pieprz i t. p., drażniące przewód pokarmowy, unikać kwasów, jak i gorących bardzo dań.

Przebywać jaknajwięcej na świeżym powietrzu, brać jeśli to możliwe, kąpiele rzeczne, morskie, czy też solankowe. Uprawiać niemęczące sporty. Wszelkich wysiłków w zamkniętych lokalach jak tańce, bilard powinno się stanowczo unikać. Dodać jeszcze należy, że na blednicę zapadają najczęściej dziewczynki w wieku niedojrzałości płciowej.

Ferrum reductum D1 brać trzy razy dziennie szufelkę proszku, podczas jedzenia. *Arsenicum 3*, gdy mamy ogólne wyczerpanie, czasami obrzęknięcia i uczucie strachu, lepiej jednak podawać *Ferrum arsenicosum D3* trzy szufelki dziennie Manganum metal. 3 i Cuprum 6.

SKORBUT (GNILEC).

Jest to cierpienie, polegające na samoistnie występujących krwawieniach, mocno osłabiających organizm. Ścianki drobnych naczynek krwionośnych robią się łatwo łamliwe i następują występowania krwi do skóry, śluzówek, tkanki łącznej chrząstek i kości. Może również być wysięk krwawy w jamach surowiczych, bądź to w opłucnej, worku osierdziowym i t. p.

Przyczyny: brak pokarmu, pozbawienie witamin, przez co organizm nie otrzymuje potasu w dostatecznej ilości, co jest przyczyną infekcyjnych schorzeń. Dawniej, marynarze w dalekich podróżach, którzy odżywiali się wyłącznie konserwami — masowo zapadali na skorbut.

Objawy: Początek charakteryzuje się dużym osłabieniem, zawrotami, suchością skóry, bólami w członkach.

Dziąsła opuchają, stają się sinoczerwone, łatwo krwawią przynajmniejszym dotyku, na powierzchni zewnętrznej występują czerwono-niebieskie plamy, w środku których znajduje się włosek.

Podobne wylewy krwawe występują w kościach i stawach.

Leczenie: Zwróćcie uwagę na odpowiedn e odżywianie, dawać choremu świeże jarzyny, owoce, zwłaszcza spożywać sporo cytryn.

Mercurius dulcis D4 jest głównym środkiem, gdy mamy obrzęk, gąbkowate i łatwo krwawiące dziąsła, jak również lekko cuchnącą ślinę.

Przy ogólnych wylewach, czy też podbiegnięciach krwawych *Phosphor* D6 brać co 3 godziny po 5 kropli w kieliszeczku wody.

PLAMICA (MORBUS WERLHOFFI).

Cierpienie podobne do skorbutu, również i tu mamy występowanie krwawych plam na skórze i błonach śluzowych, jednakże przy tym schorzeniu niewystępują plamy krwawe ani w mięśniach, ani też w kościach, jak również dziąsła są prawie, że bez zm'an.

Objawy: zupełnie nagle zjawiają się początkowo na nogach, następnie na tułowiu i rękach małe, wielkości łebka od szpilki ciemno-czerwone plamy. Podobne, tworzą się również i na śluzówce nosa, jamy ustnej, z których to miejsc poczyna wyciekać kroplami lub też obficiej krew. Te stałe i dość nieraz obfite krwawienia wyniszczają w krótkim stosunkowo czasie organizm, dając powód do powstania wtórnej anemji. W większości przypadków te występowania krwi ustają, plamy ciemne rozjaśniają się i następuje stopniowe przychodzenie do zdrowia.

Leczenie: *Phosphor 3 i Jodum 3* podawane w kroplach po 5 naprzemian, co 3 godziny najczęściej doprowadzają do skrócenia trwania cierpienia. *Belladonna D4* będzie następnym środkiem.

Przy zbyt obfitych krwawieniach stosujemy *Mer-*

curius Cor. 3. Gdy, mimo to, krwawienie nie ustaje, podawać *Hamamelis D2,* co godzina 5 kropli na wodzie, zwłaszcza, gdy mamy krwawienia z nosa, krwawe wymioty i krwiomocz.

W cięższych wypadkach stosujemy jady wężowe, kierując się ściśle zasadą, podobne leczy się podobnem, np. *Lachesis 6,* gdy po ukąszeniu tego węża jadowitego mamy, jakby typowy obraz opisywanego cierpienia.

Przy specjalnych ciężkich postaciach, należy się już zwrócić najlepiej do lekarza homeopaty.

CUKRZYCA (DIABETES MELLITUS).

Głównym czynnikiem rozpoznawczym w tym cierpieniu jest zawartość cukru w moczu.

Przyczyny: schorzenia wątroby, trzustki, nerek, przemęczenie fizyczne i nerwowe, częste intensywne wzruszenia, kłopoty i przykrości. Uszkodzenia wątroby (uraz), wstrząs mózgowy.

Objawy: silne pragnienie ze zwiększoną ilością oddawanego moczu, nieraz do 5 lub sześciu razy więcej w stosunku do ilości normalnie oddawanej.

Mocz blady z odcieniem lekko zielonkawym, o wysokim ciężarze gatunkowych, na skutek zawartości w nim cukru. Silne uczucie suchości w jamie ustnej, osłabienie napięcia głosu, suchość skóry, obstrukcja. Zupełny zanik pobudzenia płciowego. Dziąsła rozpulchnione, na ciele tworzą się b. łatwo wszelkiego rodzaju wypryski, trudno się gojące, występuje nieraz zmętnienie rogówki oka. Zazwyczaj przyłącza się gruźlica płuc, jako jeden z końcowych, niepomyślnych zwiastunów. Rozwolnienia i inne objawy, tak wyczerpują organizm, że w niedługim czasie następuje niepomyślne zejście.

Leczenie: djetetyczne leczenie zajmuje jedno z pierwszych miejsc, jednakże należy przeprowadzić je bardzo ostrożnie, gdyż ścisłe ograniczenia i wyłączenie w dostarczaniu schorzałemu organizmowi pożywienia, zawierającego cukier, powoduje coprawda zmniejszenie się

zawartości cukru w moczu, a nawet i chwilowe jego zniknięcie, to jednak przy najmniejszym podawaniu węglowodanów bardzo szybko zjawia się cukier z powrotem.

Unikać zatem należy: cukru, słodkich owoców, kartofli, mącznych pokarmów, białego pieczywa. Jeść następujące: mięso, jaja, ser, mleko, masło, śmietana, zielone jarzyny, sałaty, i w bardzo małych ilościach chleb z otrębami.

L e c z e n i e: Najwięcej pomyślnych rezultatów daje *Uranium nitricum D3* po 5 kropli co 3 godziny, stwierdzono doświadczalnie na psach, że podawanie tego środka zdrowym, wywołuję typową chorobę cukrową.

Syzygium jambolanum D1 będzie drugim ważnym środkiem, wreszcie dla całości wymienić należy *Acidum phosphoricum D3,* który należy brać po 5 kropli na wodzie na 10 minut przed jedzeniem.

Prócz tego, jako środek, który uzyskał w ostatnich czasach najwięcej prawa obywatelstwa w leczeniu cukrzycy, należy wymienić *Insulinę* jest to środek wydobyty z trzustki.

ARTRETYZM (ARTHRITIS URICA).

Artretyzm — ogólnie znane i „modne" obecnie cierpienie, polega na zaatakowaniu wyłącznie stawów i chrząstek, w odróżnieniu od reumatyzmu, który przeważnie atakuje mięśnie i ścięgna. Analiza moczu wykazuje dużo kwasu moczowego, którego nadmiar odkłada się w stawach pod postacią najróżnorodnieszych połączeń z sodem.

P r z y c z y n y: nadmiar napojcw alkoholowych, jak również pokarmów, zawierających w nadmiarze związki azotowe. Zresztą i dziedziczność odgrywa niepoślednią rolę. Przeważnie artretyzm zjawia się po t. zw. przeziębieniu, co jest momentem wybuchu utajonego przez dłuższy czas cierpienia. Ten początek często wprowadza w błąd. Możemy mieć doczynienia z cierpieniem ostrym, czy też przewlekłym, chronicznym.

Artretyzm ostry: występuje zupełnie nagle, zazwyczaj w nocy, pod postacią silnych, świdrujących bólów w stawach nogi, przeważnie w okolicy dużego palca. Jednocześnie z tym, jako odpowiednik do stanu zapalnego, zjawa się na skórze zaczerwienienie i obrzęk. Po kilku godzinach bóle znikają, względnie zmniejszają się wybitnie, ustępując miejsca lekkim potom, jednocześnie z czym chory uzyskuje spokój. Zazwyczaj dzień przechodzi znośnie, bóle pojawiają się intensywniejsze tylko nocą. Stan taki przec ąga się około 2 tygodni, wreszcie zarówno bóle, jak i zaczerwienienie znikają kompletnie, jak również i zewnętrzny wygląd moczu, poprawia się zapach, jakby lekko amonjakalny znika. W uzupełnieniu powyższego, należy podać trochę nomenklatury, a mianowicie: gdy mamy częste napady w dużym palcu nogi, nazywamy to podagrą, bóle artretyczne w kolanie gonagra, w ręku chirarga i wreszcie w ramieniu omagra.

Artretyzm chroniczny: jak każde prawie cierpienie powstaje z artretyzmu ostrego, zwłaszcza, gdy mamy częste jego powtarzanie się. Jako główny charakterystyczny objaw chronicznego przebiegu mamy tak zwane guzowatości na małych stawach *(Tophi arthritici)*, powodujące w znacznym stopniu upośledzenie czynności stawowej, a będące wyrazem zatrzymania się w stawach soli moczanowych.

Leczenie: Zupełne powstrzymanie się od spożywania mięsa, czasem 1—2 na tydzień rozgotowane białe mięso, przeważn e zupy na wodzie (nie rosoły), wyłączyć wszelkie napoje alkoholowe i ostre przyprawy (ocet, chrzan i t. p.). Odżywiać się jarzynami i owocami, przy jednoczesnym ruchu na świeżym powietrzu. Dobrze przytem owijać dotkniętą kończynę ciepło, robiąc jednocześnie masaże z *Rhus tox.* Θ 5 kropli na łyżkę oliwy nicejskiej.

Ze środków lekarskich mogą wchodzić w grę następujące:

Podczas napadu ostrego: *Sabina D3* wskazany, gdy mamy zaczerwienie i obrzęk stawu z pogorszeniem bólo-

wym przy ruchach i dotyku, zwłaszcza, gdy te objawy występują u kobiety z obfitemi perjodami.

Ledum Palustre D1 błyskawiczne bóle, gdy w łóżku mamy pogorszenie, uczucie zimna w kończynie, obrzęk: *Colchicum D1, Bryona D2 i Rhododendron D1* podawane co godzina po 5 kropli naprzemian, uzupełniają arsenał środków w okresie napadu.

Przy chronicznym artretyzmie: pierwsze miejsce zajmą również *Colchicum D2 i Ledum palustre D3,* następnie *Actea racemosa D3.* Wreszcie przy bólach biegających i uldze na powietrzu *Pulsatilla 3D.* Przy uldze przy chodzeniu *Rhus tox D3.*

Zewnętrznie smarować miejsca zbolałe, oprócz wspomnianego uprzednio *Rhus*, opodeldokami z *Bryonii i Actea racemosa.*

SKR0FUŁY — (SCROFULOSIS).

Jest to cierpienie, występujące z reguły u dzieci, jako wyraz typowej złej przemiany. Nie mamy tutaj typowego obrazu cierpienia, pojawiają się u dzieci bowiem najróżnorodniejsze obrzęki gruczołów, najczęściej pod pachami, które często istnieją powiększone, zupełnie niezauważone, dopiero po pewnym czasie ulegają stwardnieniu, pojawiają się bóle i gruczoł otwiera się nazewnątrz, wydzielając ropę. Podobna sprawa może zachodzić i z innemi skupieniami gruczołów, jak z gruczołami na szyji, karku, w pachwinie. Prócz tego charakterystycznego przebiegu sprawy w gruczołach, mamy jeszcze wyraźną wskazówkę w ogólnym wyglądzie, zapadniętym nosie i policzkach, duży brzuch i słabe nogi. Zazwyczaj dziecko dość późno zaczyna chodzić. Prócz tego, występuje skłonność do rozwolnień, zjawia się zboczony apetyt: np. chęć spożywania kredy, węgla, picia nafty i t. p. Nierzadkie przytem są przeróżnego rodzaju wypryski skórne, zapalenie oczu i uszu, przewlekłe zakatarzenia, wreszcie cierpienia przewodu pokarmowego i płuc.

Przyczyny: jest to cierpienie przeważnie odzie-

dziczone, nieraz jednak występuje, jako wyraz nieodpowiedniego, czy też niedostatecznego odżywiania i odpowiedniej opieki.

L e c z e n i e: odpowiednie podawanie pożywienia będzie postawione na pierwszym miejscu. Mleko, zwłaszcza u dziecka do 1 roku, powinno stanowić jeden z najgłówniejszych pokarmów. Zaznaczyć należy, że jest tu mowa o mleku kobiecem. W braku zaś takowego, podaję tabelkę, stosowania racjonalnego rozcieńczenia mleka dla dzieci, poniżej 1 roku życia.

Tabelka sztucznego odżywiania niemowląt mlekiem krowiem z dodaniem przegotowanej wody z cukrem.

Wiek	Ilość posiłków w ciągu 24 godz	Przerwy w posiłkach		Stopień rozrzedzenia	Ilość mleka czystego lub rozrzedzonego na I posiłek	Ilość mleka czystego lub rozrzedzon. na 1 dzień
		w dzień	w nocy		gramów	gramów
1 dzień	1 lub 2	—	—	Mleka krowiego—1 cz.	8	
				wody słodzonej 10 1cz.	8 do12	8do16
2 dni	6	co 3 g.	—	ditto	12—20	48—72
3 dni	7	„	1 raz	ditto	80—40	84—140
4 do 7 d.	7	„	1 „	ditto		212—280
7 „ 80 „	7	„	1 „	Mleka krowiego — cz.	45—90	
				wody słodzonej 10—cz	90—100	825—[illegible]
2 mies.	7	„	1 „	ditto	100—180	610—700
3 „	7	„	1 „	ditto		700—84[illegible]
4 „	7	„	1 „	Mleka krowiego—3 cz.	100—110	
				wody słodzonej10—1cz		700—840
5 „	7	„	1 „	Mleko czyste z dodatk	120—125	
				2 g. cukru	150—175	840—875
6 do 9 m.	6	„	9 „	ditto		900 1050

Później można już przejść na lekko strawne pożywienie stałe, jak słabe mięsne zupki, lekkie rosołki i rozgotowane mięso kury, jednakże można tylko to dawać starszym dzieciom, prócz tego można dołączyć 1—2 żółtka. Unikać, zwłaszcza pokarmów: jak kartofle i ciemny chleb. Jednocześnie z tym, jeśli, oczywiście pogoda na to pozwala, wysłać dzieci na wieś do miejscowości suchej o przewadze lasów sosnowych. Stosować można kąpiele solankowe, jak również i odpowiednią solankę do we-

wnątrz (np. Ciechocińską). Dobrze również podawać tran 3 razy dziennie po łyżce stołowej, o ile nie będzie on psuł apetytu. Lekarstwa stosować następujące:

Natrium phosphoricum D4, Calcium carbonicum D3, Arsenicum jod D4 i Baryum carbon D4.

ANGIELSKA CHOROBA (RACHITIS).

Zasadniczym powodem powstania cierpienia, jest brak soli wapniowych w kościach, które odkładają się w nich w niedostatecznych ilościach, powodując co zatem idzie ich nie dostateczną moc. Kości stają się wiotkie i miękkie.

Przyczyny: najczęściej odgrywa tu dużą rolę czynnik dziedziczny, jak również wpływa używanie w nadmiernej ilości alkoholu przez rodziców. Dalej nieodpowiednie warunki higjeniczne, jak ciemne, pozbawione zupełnie słońca mieszkania. Często jednak trudno wyszukać bezpośredniej przyczyny.

Objawy: prawie z reguły przebieg jest zawsze chroniczny. Głowa, zawsze duża, często się poci, w ciągłym niepokoju. W badanym moczu znajduje się zazwyczaj sporo soli fosforowo-wapniowych. Przeważnie wszystkie kości są miękkie zarówno głowy, jak żeber i kończyn. Kości miednicy ulegają również deformacji łącznie z kręgosłupem. Chodzenie jest bardzo utrudnione, jak również zęby zjawiają się z wielką trudnością.

Gdy cierpienie pojawia się u dzieci, które już chodziły, pojawia się dziwna chwiejność w nogach, przejawiająca się, jakby balansującym chodem, wskutek czego podudzia specjalnemu ulegają upośledzeniu, chudną i na skutek zbyt silnego ciężaru (całe ciało dziecka) wykrzywiają się w charakterystyczną formę szabli kawaleryjskiej. W przypadkach ciężkich, mamy rozszerzenie kości klatki piersiowej i kręgosłupa, tak, że wytwarzają się typowe skrzywienia, nieraz w przyszłości będące jedną z głównych przyczyn powstawania garbu. Wreszcie, jako jedną jeszcze z pozostałości angielskiej choroby mamy

wyraźne guzowatości, jakie się tworzą na końcach przychrząstkowych żeber, które występują, jakby w postaci różańca.

L e c z e n i e: Angielska choroba jest chorobą powstałą naskutek niecelowego odżywiania. Jeżeli podajemy dziecku za wcześnie pokarmy nieodpowiednie, np. rosoły, mięso, wtedy cierpienie może b. łatwo wystąpić. By zabezpieczyć dz'eci, dobrze pić solankę, również i kąpiele morskie mają swój dodatni wpływ.

Z lekarstw: podawać: *Calc. carb 3, Calc. phosp. 3* naprzemian z *Silicea 6*. Gdy prócz tego pojawia się rozwolnienie, podawać *Calc. acet. D3 i Acid phosp. 3.* Wreszcie jeszcze raz należy wspomnieć o wartości leczniczej tranu, który z reguły dobrze jest dz'eciom podawać.

OTYŁOŚĆ — (OBESITAS).

Opisywać objawy powyższego cierpienia byłoby zbędne ponieważ, każdy bodai odrazu rozpozna, że ma doczynienia z otyłością. Raczej więcej celowem będzie podać trochę danych etjolog'cznych. Otóż wątroba i płuca, że tak można powiedzieć są głównemi elim'natorami tłuszczu. O wiele łatwiej jest zadziałać na płuca, aniżeli na wątrobę, stąd w ostatnich czasach rola płuc w leczeniu otyłości sprowadza się na pierwsze miejsce. Wymiana tlenowa w płucach doprowadza do spalenia się tłuszczy. Należałoby w'ęc doradzać otyłym specjalną gimnastykę płucną, połączoną z zatrzymywaniem oddechu, pozwalającą na głębokie utleniania. Jeszcze łatw'ej tą wymianę gazowo-płucną można osiągnąć, przeprowadzając oddychania na chłodnym powietrzu. Z dośw'adczenia wiemy, że w krajach północnych, otyłość jest prawie rzadkością, natomiast występuje bardzo często u południowców. Tłumaczy się to w dostateczny sposób, że zimne powietrze wzmaga utlenianie i ułatwia spalanie się tłuszczów. Według nas zatem, zamiast odbywać kosztowne i męczące kuracje w miejscowościach klimatycznych, połączone z piciem

wód mineralnych, które powodując częste stolce, najczęściej doprowadzają do intensywnego podrażnienia jelit, lepiej byłoby namówić otyłego do odbywania lekkiej gimnastyki zimą, względnie nie męczących sportów, ponieważ zbyt intensywne zamiast pomocy, mogą tylko przynieść szkodę. Podobne ćwiczenia latem miałyby za skotek tylko obfite pocenia i co zatem idzie, intensywne gaszenie pragnienia płynami, co nie wpłynęłoby w niczem na zmianę przemiany materji.

Nie będziemy się również zatrzymywać dłużej nad samą dietą, którą po tylekroć wspominają przeróżne podręczniki, ogólnie wspomnimy: unikać mącznych pokarmów, mało cukru i tłuszczów, przeważnie jarzyny, kąpoty i chude mięso.

Z lekarstw podajemy najważniejsze: *Phytolacca decandra D1 i Fucus vesic. D1* są to dwa potężne środki, które biorąc przez czas dłuższy, musimy osiągnąć pożądany skutek.

W. MERKEL, A. KOWALEWSKI I S-KA, WARSZAWA, CHŁODNA 37, TEL. 669-46.